

Sygn. akt I CSK 3161/22

POSTANOWIENIE

Dnia 17 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mariusz Załucki

w sprawie z powództwa K. N. i K. N.1
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 17 listopada 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanej
od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku
z dnia 22 grudnia 2021 r., sygn. akt II Ca 962/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 3050 (trzy tysiące pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwany Bank S.A. z siedzibą w W. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku z 22 grudnia 2021 r., którym zmieniono wyrok Sądu Rejonowego w Sokółce z 11 czerwca 2021r., wydany w sprawie z powództwa K. N. i K. N.1 o zapłatę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności

w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

Pozwany uzasadnia wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania występowaniem szeregu zagadnień prawnych oraz potrzebą dokonania wykładni art. 385¹ § 1 k.c., w odniesieniu do postanowień umowy kredytu denominowanego w walucie obcej normujących sposób spłaty kredytu, w sytuacji gdy kredytobiorca zaciągający kredyt denominowany w walucie obcej wybrał zdefiniowany w umowie kredytu sposób jego spłaty z kilku dostępnych (spłata w walucie polskiej, spłata bezpośrednio w walucie denominacji).

Skarżący sformułował następujące zagadnienia prawne:

1. Czy obowiązek poinformowania konsumenta przez sąd o możliwych skutkach uznania postanowień umownych za niedozwolone, w tym stwierdzenia nieważności umowy, w sytuacji oceny przez ten sąd niektórych postanowień umownych za abuzywne, oraz przyjęcia od konsumenta oświadczenia w przedmiocie jego woli co do skorzystania lub rezygnacji z ochrony wynikającej z abuzywności postanowień umownych, także w wypadku uznania umowy w całości za nieważną (bezskuteczną), który to obowiązek formułowany jest w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz sądów polskich (w tym Sądu Najwyższego) na gruncie art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. oraz z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, ma charakter materialnoprawny, w konsekwencji jego niespełnienie powoduje przedwczesność wyrokowania w przedmiocie uznania postanowień umownych za niedozwolone, i ewentualnie w konsekwencji stwierdzenia nieważności umowy, czy też ww. obowiązek ma charakter procesowy, wynikający z art. 156¹ k.p.c. wyprowadzony przy zastosowaniu proeuropejskiej wykładni przepisów?
2. Czy bank wykonuje swoje zobowiązanie wynikające z umowy kredytu, zdefiniowane w art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, polegające na oddaniu do dyspozycji kredytobiorcy kwoty kredytu, z chwilą dokonania przelewu środków w wyniku dyspozycji kredytobiorcy, czy też w momencie, w którym umożliwia kredytobiorcy wykorzystanie tych

środków przez złożenie przez niego dyspozycji uruchomienia kredytu zgodnie z warunkami przewidzianymi w umowie?

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) powinno spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. – zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13, z 14 września 2012 r., I UK 218/12), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, z 24 października 2012 r., I PK 129/12). Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu na okolicznościach mieszczących się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń, a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu. Skarżący, wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, powinien sformułować to zagadnienie, wskazać na wyłaniające się poważne wątpliwości interpretacyjne, przytoczyć argumenty prowadzące do rozbieżnych ocen i wykazać, że wyjaśnienie przedstawionego zagadnienia będzie miało znaczenie zarówno dla praktyki sądowej, jak i dla rozstrzygnięcia skargi kasacyjnej. Chodzi przy tym wyłącznie o poważne wątpliwości, wykraczające poza poziom zwykłych wątpliwości prawnych, które powstają niemal w każdym procesie decyzyjnym (zob. np. postanowienie SN z 26 października 2021 r., I CSK 266/21 oraz z 30 czerwca 2021 r., III CSK 53/21).

Natomiast powołanie się na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni, wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy, a jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających

z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. m.in. postanowienia SN z 20 stycznia 2022 r., I CSK 790/22; z 30 listopada 2021 r., IV CSK 104/21; z 17 czerwca 2021 r., V CSK 21/21).

Skarżący wskazał także na potrzebę dokonania wykładni powyżej wymienionych przepisów z przyczyn opisanych w przedstawionych zagadnieniach i ich uzasadnieniach.

Odnosząc się do pierwszego zagadnienia należy podnieść, że kwestia ta została już wyczerpująco wyjaśniona w orzecznictwie SN i TSUE i obecnie nie wymaga dalszej analizy. Zgodnie ze stanowiskiem judykatury w razie przyjęcia przez sąd, że po usunięciu klauzul uznanych za abuzywne umowa w dalszej części musi pozostać nieważna, należy dać prymat woli konsumenta, aby nie doprowadzić do jego nieuzasadnionego pokrzywdzenia (zob. m.in. wyrok z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, w którym TSUE orzekł, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że z jednej strony skutki dla sytuacji konsumenta wynikające z unieważnienia całości umowy, takie jak te, o których mowa w wyroku z 30 kwietnia 2014 r., Kásler i Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), należy oceniać w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu, a z drugiej strony, do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie. W późniejszym wyroku z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, TSUE podkreślił jednak, że art. 6 i 7 dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie temu, by sąd odsyłający usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku poprzez zmianę jego istoty. Pogląd ten TSUE podkreślił ostatnio w wyroku wydanym w połączonych sprawach C-80/21 – C-82/21, wskazując że artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie orzecznictwu krajowemu, zgodnie z którym sąd krajowy może

stwierdzić nieuczciwy charakter nie całości warunku umowy zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą, lecz jedynie elementów tego warunku, które nadają mu nieuczciwy charakter, w związku z czym warunek ten pozostaje, po usunięciu takich elementów, częściowo skuteczny, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku, który ma wpływ na jego istotę, czego zweryfikowanie należy do sądu odsyłającego. Problem ten był również przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22, z 13 maja 2022 r. II CSKP 293/22, II CSKP 405/22, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, uchwała z 28 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22).

W oparciu o przytoczone wyżej orzecznictwo rysuje się zatem zasada, zgodnie z którą w razie stwierdzenia abuzywności klauzuli umownej lub jej fragmentu, w sytuacji gdy nie istnieje możliwość dalszego wykonywania umowy, nieważność powinna zostać orzeczona co do zasady. Jedyny wyjątek zachodziłby, gdyby orzeczenie nieważności doprowadziło do pokrzywdzenia samego konsumenta. Aby jednak doszło do zastosowania tego wyjątku, sąd rozpoznający sprawę musiałby dojść do przekonania, że orzeczenie nieważności umowy w całości będzie prowadzić do pokrzywdzenia konsumenta, a jednocześnie konsument musiałby tę opinię podzielać. Element woli konsumenta ma bowiem decydujący wpływ, jedynie w sytuacji, w której sąd dążyłby do obalenia całości umowy wbrew woli konsumenta, czyli odwrotnie niż podnosi skarżący.

Z kolei drugie zagadnienie nie może stać się przyczyną przyjęcia skargi do rozpoznania ze względu na to, że jego rozwiązanie nie miałoby bezpośredniego wpływu na rozstrzygnięcie tej sprawy. Z uzasadnienia tego zagadnienia wynika bowiem, że skarżący dąży do określenia istoty świadczenia, do którego zobowiązany jest bank. Rozstrzygnięcie tego problemu nie wpłynęłoby jednak bezpośrednio na wynik sprawy, bowiem badaniu w świetle art. 385¹ k.c. podlegają również postanowienia dotyczące świadczeń głównych, jeżeli zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny. Klauzula przelicznikowa podlegałaby zatem badaniu z perspektywy abuzywności w obu opisanych przez skarżącego wariantach.

Natomiast problem przedstawiony jako wymagający wykładni Sądu Najwyższego nie spełnia wymagań stawianych przyczynom przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że pozwany nie sprostął ciężarowi wykazania, że treść przedstawionych powodom klauzul została ustalona w drodze indywidualnych negocjacji. Na mocy zaś art. 398³ § 3 k.p.c. poza kognicją Sądu Najwyższego znajdują się zarzuty dotyczące ustaleń faktycznych oraz prowadzenia postępowania dowodowego. Z tej przyczyny Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania, o kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnął zaś na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

[as]